

ARTHUR ROSENBERG
BOLŞEVİZM TARİHİ

Çeviren: *Aydın Emeç*

telgrāfhane
yayınları

İçindekiler

ÖNSÖZ	7
YAZARIN ÖNSÖZÜ	35
BİRİNCİ BÖLÜM	
MARX'TAN LENİN'E 1853-1893.....	35
İKİNCİ BÖLÜM	
RUS İHTİLALİ 1893-1914.....	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
DÜNYA SAVAŞI 1914/ Ağustos - 1917/Şubat.....	72
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL 1914/ Ağustos - 1917/Şubat.....	94
BEŞİNCİ BÖLÜM	
MART'TAN EKİM'E 1917	109
ALTINCI BÖLÜM	
SAVAŞ KOMÜNİZMİ 1917-1921	130
YEDİNCİ BÖLÜM III. ENTERNASYONAL'İN İHTİLALCİ DORUĞU 1919-1921	150
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
1921'İN BÜYÜK DÖNEMECİ NEP ve III. Uluslararası Kongre	170

DOKUCUNCU BÖLÜM

LENİN'İN MİRASI 1922-1924 188

ONUNCU BÖLÜM

STALİN, TROÇKİ'YE KARŞI 1924-1927 209

ON BİRİNCİ BÖLÜM

TEK ÜLKEDE SOSYALİZMİN KURULUŞU

1927-1932 233

NOTLAR ÖNSÖZ..... 251

NOTLAR..... 253

ÖNSÖZ

Günümüzde de ateşli tartışmalara yol açan, Bolşevizmin tarihi, **-kaynakları, gelişimi, geçirdiği değişimler-** başlıca konularımızdan biridir. Yıllar önce sürgünde yaşamış kişilerin ortak ağız kalıntısı “Bolşevizm” sözü, bugün politika dilinde çok önemli ve büyük anlam taşıyan bir yer kazanmıştır. Bolşevizm sözcüğü, yapı bakımından, kendisinden esinlenerek ortaya çıkan Leninizm-Stalinizm-Maoizm serisinden ayrılamaz. Tarihçiler, siyaset tarihçileri, yazarlar ve militanlar, Bolşevizmle ilgilenmekten, üzerinde kafa yormaktan kendilerini alamazlar. Bu konuda yazılan eserlerin çoğu, son derece tecrübeli uzmanların imzasını taşır. Bu eserlerin sayısı oldukça çoktur. Bir kitap kurdunu bile bıktırabilir bu kitap kalabalığı. Evet, Bolşevizm edebiyatı geniştir, ama eserlerin hepsi aynı değeri taşımaz. Aceleye getirilmiş metinler, körü körüne inanmış kişilerin saldırgan ve bir olay üzerine kaleme alınmış risaleleri konuya yeni bir şey katmaz. Uzmanların çalışmalarının çoğu da bu konunun temel kitabı haline gelmiştir. Gerekliğinde o kitaplara başvurulur ve konuyu yenilerler. Ama konunun yabancıları için okunmaları güçtür.

Bolşevizmle ilgili eserlerin en dikkati çekenlerinden biri, üstelik yalnız uzmanların değil, büyük bir okur kitlesinin de ilgisini uyandıracak olanı, Arthur Rosenberg’in kitabı, “Bolşevizm Tarihi” dir. Bolşevizmi kaynağından, Marx’tan alarak, geçirdiği çeşitli merhaleleri; kurucusu Lenin’in çabalarından vardığı yere, 1930’ların Stanilizmine dek gelişimini inceler. Kendi türünde tek sayılacak bir “**sentez**” denemesidir. Bu fon üzerinde yazar, Bolşevizm ve Komünist Enternasyonal’in özünü, kuramını ve uygulamasını,

eleştirici gözle inceler. Gerek stratejik gerekse taktik değişikliklerini izleyerek bir ana çizgi, bir yön, bir anlam bulmaya çalışır. Rosenberg, bu alanda bir öncü sayılabilir. Açıklamaları, bugün pek çok noktada benimsenmiştir; pek çok uzman onun öne sürdüğü fikirlerin doğru olduğunu kabul etmek zorunda kalmaktadır.

Yıllardan beri bulunamayan bu ilgi çekici ve büyük bir ateşle yazılmış, 1932 yılı sonunda Almanya’da yayımlanmış ve birkaç ay sonra Naziler tarafından yasaklanmış eser, Fransa’da Jean Guéhenno’nun dikkatini çekmiş ve 1936 yılında ünlü, “Les Ecrits” serisinde çıkmıştı. Kısa süre önce Almanya’da yeniden basılan bu eserle ilgili olarak, Profesör Flechtheim, Bolşevizm ve özünde büyük değişiklikler olduğu halde, “**Gerçekten kabiliyetli, bağınaz olmayan tarihçi ve siyaset adamının eseri. Günümüzün eleştiricisi okuruna büyük fayda sağlayacak bir kaynaktır**”, diyor. Sözkonusu eser, hikâyelerle bezenmiş bir tarih ya da basit bir göz gezdirme değildir. Uyanıklığı, genişliği ve uzantısıyla önemli, komünizmin geçmiş **-ve hatta bugünkü-** düşüncesini anlamak için vazgeçilmez derin bir tefekkür ve eleştiri kitabıdır.

Gerek yazarını eleştiren gerekse ilgiyle okuyan için, kitabı ilgi çekici ve verimli kılan, **ince, uyanık ve çarpıcı** gerek ideolojik ve gerekse entelektüel birtakım şartlanmalardan, bazı vazgeçilmez masallardan, önyargılardan ve kalıplaşmış sözlerden kurtaran bir zekânın peşine ister istemez takılmak zorunda kalışıdır. Rosenberg bu kitabında bir yargıç ya da bir ahlak hocası değildir. Bir tarih kitabı yazmakla da uğraşmamıştır. Bir gelişimi aydınlatmaya, çelişkilerini anlatmaya, daha da doğrusu yaşanmış ve uygulanmış bir teori ve uygulama üzerine uzun yıllar süren düşüncelerinin sonuçlarını ortaya koymaya çalışmıştır.

1. Yazar

Önce Rosenberg’in biyografisinden söz etmek gerekiyor. Bu ilgi çekici hayat, böylesine eserler vermek için gerekli bütün koşulları kendinde toplamıştır. Hayatının anlatılması, Rosenberg’in eserlerini aydınlatır, yazarın yerini belirler. Sağlam bir üniversite öğrenimi, verimli bir tarihi araştırmalar dönemi, geniş bir kül-

tür, önemli görevlerle dolu bir komünist militan geçmişi, az rastlanan insanca nitelikler... Rosenberg, kendisine ve inançlarına sadık kalmayı bilmiştir. Bir an bile, kin ve kırgınlıkla ortaya çıkmamıştır. Onun gözünde tarih, bir bilim alanıdır. Tarihten yararlanırken de ne Komünist Partisi'nden kopma nedenlerini doğrulamaya ne de hesaplaşmaya çalışmıştır.

1889 yılında doğan Rosenberg, Berlin'in burjuva çevrelerinden, hali vakti yerinde, çok kültürlü, her düşünceye açık, liberal bir Yahudi ailesinin çocuğudur. Berlin Üniversitesinde klasik filoloji, arkeoloji ve eski çağlar tarihi okumuş, öğrenim yıllarında parlak bir öğrenci olarak dikkati çekmiştir. Ünlü eski çağlar tarihçisi Eduard Meyer'in öğrencisi Rosenberg öğrenimini eski Roma tarihinin incelenmesine yöneltmiştir. 1911 yılında ilk doktora tezini hazırlamış, iki yıl sonra 24 yaşındayken de doktor unvanını alması için gerekli ikinci tezini başarıyla savunmuştur. Ve genç bilginin önünde, parlak bir hocalık yolu açılmıştır. Olağanüstü bilimsel yeteneklerine, eski çağlar tarihinin özel bir yer tuttuğu hoşgörüsüz Alman üniversite çevrelerinde, büyük değer verilmektedir. 1914 yılında doçent olur, ardından da Berlin Üniversitesi eski çağlar tarihi profesörlüğüne getirilir. Araştırma en çok ilgi duyduğu alandır: Çeşitli denemeleri ünlü bilimsel dergilerde yer almakta ya da dikkati çeken, büyük değer verilen kitaplar halinde düzenli olarak yayınlanmaktadır.¹ Ama çağının üniversite çevresinden ayrılan yanı, görüşünün yalnız akademik uğraşlarla sınırlanmamasıdır. Alman aydınlarının Bismark'la başlayan politikadan uzak kalarak yozlaşmalarına bir son vermek istemektedir. Sol eğilimlidir. O sıralar, mevcut siyasi partiler arasında resmen yer alan sosyal demokrat muhalefet kadar, ideoloji olarak benimsediği donuk ve basite indirgenmiş Marksizm de ona yetmemektedir.

Savaş sırasında, tarih ve edebiyat eleştirmeni olarak yaptığı çalışmalarla çağında büyük ilgi uyandıran Marksist kuramcı ve düşünürlerden yaşlı Franz Mehring'e yaklaşır. "İlgilendiği konuların, bilgisinin ve yöntemindeki güven verici yanın genişliği" genç Rosenberg'i etkiler.² Rosenberg, konusunu çok iyi bilen ve Marx'la ilgili çok önemli bir biyografik eser yazan bu büyük us-

tanın yanında, Marksist kuramı iyice öğrenir, çıraklık dönemini tamamlar. Ardından Alman aşırı sol çevrelerine girer. Mehring, Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht tarafından yönetilen enternasyonalist sosyalistlerle bağlantı kurar. Ama harekete katılması, 1918 Alman İhtilali'ne rastlayacaktır. Bağımsız Sosyal Demokrat Parti'ye girer, 1920 yılında partinin sol kanadıyla birlikte Alman Komünist Partisi'ne geçer. Rosenberg, bütün kendi kuşağı gibi, yepyeni bir çağın öncüsü saydığı ihtilali büyük bir ateşle yaşayacaktır. Hasta bir toplumu evrensel ölçüde değiştirebilecek gücü proletaryada bulduğuna inanır.

Onu en çok etkileyen Lenin'dir. 1918 yılında, bütün batılı düşünürler gibi Rosenberg de Bolşevizmin kurucusunun eserlerini keşfeder. Kendi sorularının cevabını getiren, "bütün genişliği ve bütün anlamıyla toplumsal ihtilal" sorununu, günün meselesi haline sokan bir kurama, kayıtsız şartsız katılır. Onun gözünde Lenin, korkunç bir patlamanın, kaçınılmaz şekilde çıkmaza giren ihtiyar dünyanın büyük ölçüde değişmesinin, bütün bir kuşağın kehanetleri, kuşkuları, sabırsızlıkları ve umutlarında kendini gösterdiği, olağanüstü bir çağın tanığıdır. 1918 yılındayız, o çağı yaşayanlar için dört yıllık savaşın sona ermesi, kapitalist toplumun iflası demektir. Yine aynı çağda, Rosa Luxemburg, Lenin'i eleştirmekle beraber "**Bolşevizm, ihtilalci sosyalizmin uygulanmasında bir simge olmuştur**" demektedir.³

O sıra, dillerden düşmeyen dünya ihtilalinden söz eden Lenin'in düşünceleri, yenilgiye uğramış ve kendini arayan bir Almanya'yı büyük ölçüde etkiler; "Marksizmin yeniden doğuşu"na yol açar. Felsefe alanında İkinci Enternasyonal çağından kalma "yavanlaşmış, pozitivist (müspetçi), bilimci" Marksizmden kopyaya, diyalektiğe dönüşe, bu yoldan Marksist doktrinin yepyeni biçimde anlaşılmasına sebep olur.⁴ Siyasi yönden Lenin, Marksizmin unutulmuş boyutlarını yeniden ortaya çıkarmış, teori ile uygulama birliğini sağlamış, gözü pek bir dil ve ihtilalci eylemin üslubunu getirmiştir.

Rosenberg de Karl Korsch ve Georg Lukacs gibi parlak kuramcıları ortaya çıkaran bu "Neo-Marksist" akımın başlıca temsilcilerinden biri olur. Harekete yakınlık duymakla yetinmemekte, bir

toplumsal sınıfa organik bağlarla bağlı yepyeni bir aydın türüne girmek, militan olmak istemektedir. Organik bağlarla bağlanmak istediği bu sınıf, proletaryadır. 1920'lerin komünist kuramcılarının hayal ettikleri bu militan aydın tipi, uluslararası komünizmde önemli bir rol oynayacaktır. Gramsci'nin tanımına göre, **"bu organik aydınlar tabakası"** proletaryanın en değerli ve eylemci temsilcilerinden kurulmaktadır. Komünist Partisi'nin gerek felsefi gerekse entelektüel yönden oluşmasında uzmanlaşmıştır. Bu aydın tipi ideolojiyi örgütlediği gibi bilimsel bir politikanın hazırlayıcısıdır da.⁵

Komünist Partisi'nin Berlin örgütünde çalışan, sorumluluklar alan Rosenberg, proletaryanın kalesi sayılan bu şehirde propagandacı, karıştırıcı ve yazar olarak, bitmek tükenmek bilmeyen bir çaba gösterir. Teorik tartışmalar hazırlar, yönetir. Komünist Enternasyonal'in haftalığı **"Uluslararası Haberleşme"**nin dış politika bölümünde görev alır. 1924 yılında milli meclise (Reichtag) komünist milletvekili olarak girer. Kendi parti grubunun başta gelen hatiplerinden biri olur, meclis dışişleri komisyonunda partisinin temsilcisi olarak görev alır. Eylem ve araştırma alanındaki çalışmalarını ikinci plana itmiştir. Eski Roma üzerine hazırladığı incelemeler bile teori alanında birer soru halini almakta, ideolojisinin yayılmasına yardım etmektedir. Komünizmin büyük ilgi görmesini sağlayan ilk kuşağın ateşi, havası ve inancı vardır Rosenberg'de. Dürüst bir insan, zeki, akıllı, çarpıcı ve parlak bir profesör, bir düşünürdür. Her iki yanıyla da pek çok kişiyi kendine çekmeyi başarır.

İhtilal ve işçi demokrasisi anlayışının aşırı solda yer aldığını ortaya koyar. O çağda, uluslararası komünist hareketinin içindeki tartışmalarda görüşünü büyük bir kararlılık ve ateşle savunur. 1924 yılına kadar Komintern (Komünist Enternasyonal) içindeki tartışmaların devam ettiğini belirtelim. Özellikle Almanya'da, Rosa Luxemburg'un daha 1898 yılında, **"kendi hatalarının özgürce ve bıkıp usanmadan eleştirilmesinin, sosyal demokrasi kadar bir hayat unsuru sayıldığı başka parti herhalde yoktur"** dediği ülkede, gerçeğin araştırılması ve eleştiri bir görev, ihtilalci bir silah sayılmaktadır. Rosenberg'in kitabı bu tartışmalara, içinde yer al-

dıkları çağa ve hedeflerine büyük yer ayırır. Bu özgür tartışma çağının, nasıl ve neden sona erdiğini, yerini nasıl Komünist Enternasyonal ve çeşitli bölümlerine ve karşı çıkılmaz bir ideolojik disipline bıraktığını anlatır. Burada, kitabın okunmasını daha da kolaylaştıracak birkaç noktanın üzerinde durmakla yetinelim. Rosenberg ile Komünist Enternasyonal ve Rus Komünist Partisi arasındaki görüş ayrılıkları 1921 yılında kendini göstermeye başlar.

1921'in başında, Alman Komünist Partisi'nin içinde "**Berlin muhalefeti**" diye adlandırılan bir sol muhalefet belirir. Hareketin başında, gelecekteki iç kavgaların önde gelen "**tenorları**" olan Ruth Fischer, Arkadi Maslow, Werner Scholem ve Arthur Rosenberg gibi birkaç genç aydın yer alır.

Leninist olmaya çalıştığı halde, Rosenberg, tipik bir Alman Marksisti olarak kalır. Teoriye taparcasına bağlıdır ve ilkelerinden vazgeçmez. Rus Komünist Partisi içindeki "**işçi muhalefeti**"ni benimser. Durumun yozlaştığını ve bürokrasi diktatörlüğü tehlikesini fark ederek gerek parti içinde gerekse ülkenin iktisadi ve toplumsal hayatında işçi demokrasisi ilkelerinin uygulanmasını ister.⁶ Rosenberg'e göre, her türlü diktatörlük **-isterse Komünist Partisi'nin diktatörlüğü olsun-** bir burjuva kavramı ve uygulamasıdır. Sosyalizm, üretimde işçinin kendi kendini yönetmesi, siyasi yöntem olarak da işçi kuruluşlarının kendi kendilerini yönetmelerine dayanan bir işçi demokrasisidir her şeyden önce. Örgütün dizginlerini eline geçiren bir azınlığın diktatörlüğüne yönelen **parti-proletarya** birleşimine karşıdır. Parti üstünlüğü kavramına karşı proletarya üstünlüğü kavramını çıkarır. "**Yani bir sınıfın, toplumu yepyeni bir yola sokacak, geliştirecek ve katıksız demokrasiyi gerçekleştirecek proletarya sınıfının üstünlüğü kavramını.**"

Parti ve üstünlük (hegemonya) tamamlayıcı değildir, birbirine ast-üst ilişkisi gibi bağlıdır: Parti, Lukacs'ın belirttiği gibi, "**Proletaryanın sınıf bilincinin gözle görülür şekli**" değil, ihtilal çağında sınıf savaşının bir aracıdır.⁷

Rus Komünist Partisi'nin bu gelişim temelini üzerine, Komünist Enternasyonal'in yön ve ruh değiştirmesi eklenmiştir. 1921 yazındaki III. Uluslararası Kongre çalışmaları Rosenberg'de büyük

bir kırgınlık uyandırır. Bu kırgınlık, büyük bir kuşkuya yerini bırakır. Dil, yine ihtilalcidir. Ama Enternasyonal her türlü ihtilalci eylemden vazgeçmekte ve solun **“reformcu”** saydığı bir uygulamaya geçmektedir. Rosenberg Rus İhtilali'nin ve Komünist Enternasyonal'in kahramanlık çağının 1921 yılında sona erdiği sonucuna daha sonra varacaktır. Rosenberg: **“O zamana kadar”**, diyor, **“Bolşevizm ve dünya ihtilali görüşleri birleşiyordu, Sovyet yöneticilerinin tek hedefi vardı: Komünist ihtilalin bütün ülkelerde zafere ulaşması!”** NEP politikasıyla kendini gösteren Sovyetler Birliği'nin geri çekilişi, bu birleşmeye son verecek ve dünya ihtilalinden vazgeçilmesine yol açacaktır.⁸

Bu **“yüz seksen derecelik dönü”**ün nedenlerini, kitabında ayrıntılarıyla anlatmaktadır. 1932 yılında gerçek halini alan şey 1921'de ağır bir suçlamaydı. O andan başlayarak ağır suçlamalarda bulunanların başında Rosenberg geliyordu: Komintern'in Rus yöneticileri, politikalarında dünya sosyalist ihtilalinden çok, Sovyetler Birliği'nin çıkarlarını göz önünde tutmuşlardı. O sıra ileri sürdüğü suçlama, **ilkeleri değil**, uygulamayı ele alıyordu. Rosenberg'e göre Rus İhtilali'nin ancak dünya çapında bir anlamı vardı, bu uluslararası boyutu hiç durmadan Komintern yöneticilerine hatırlatıyordu. Ama yöneticiler, tek cephe politikasıyla, Rosenberg'in **“sorumsuz bir serüvenciliğin sonucu”** saydığı Almanya'da 1921 Mart Hareketi'nin başarısızlığını kabul edeceklerdi. 1921 sonunda Enternasyonal'in yürütme kurulunca hazırlanan, Sovyetler Birliği'nin geri çekilmesini sağlamak için, özellikle Almanya ve İtalya gibi, **“İhtilalci ortamın uç noktasına vardığı”** ülkelerde ihtilal yapma olanağını yok eden taktiğin, amansız bir düşmanı kesildi.⁹

1923 yılında, Almanya'da yeni bir başkaldırma denemesinin acı şekilde başarısızlığa uğraması, inancını daha da sağlamlaştırdı. Sovyet Rusya, ihtilalin beşiği olmaktan çıkmıştı, **“bütün dünyada proletaryanın ortak çıkarlarının savunucusu”** olması gereken Enternasyonal de özünü yitirmiş ya kaybolmaya ya da Rus dış siyasetinin elinde oyuncak olmaya mahkûmdu. Uluslararası komünizmin geçirdiği bu büyük kriz sırasında çağdaşlarıyla aynı kuşkulara, aynı saplantılara düşer. İhtilal artık bütün an-

lamını ve içeriğini yitirmiş midir? Eleştirici bir kafaya sahip Rosenberg, buna inanmak istemez. İhtilali kurtarmanın mümkün olduğunu düşünür. Nasıl olacaktır bu? O çağda, etkisiyle Rus Komünist Partisi'nin hemen ardında yer alan Alman Komünist Partisi'ne yepyeni bir ihtilalci yön vererek. Bu yoldan, Rus Komünist Partisi'yle açıkça ihtilafa düşmek ve kopmak pahasına gerek Enternasyonal ve gerekse ihtilali kurtaracağına inanıyordu. Rosenberg, parti içi kavgalara doğrudan katıldı. Kitabı, bu kavgaların içinde kaybolmadan görünümünü en iyi şekilde vermektedir. O çağda muhalefeti belirlemek için iki terimden yararlanılmaktadır: Sağ ve sol. Bu iki kol da kendi aralarında birçok parçalara ayrılmıştı. Başka bir deyimle "ultra-sol" denen aşırı solda yer alıyordu Rosenberg. Almanya'da solcu muhalefet uygun ortamdan, 1923 ayaklanmasının başarısızlığı uğramasından sorumluluk taşıyanların araştırılmasından doğan çekişmelerden yararlandı. O, sıra Enternasyonal'in başında bulunan Zinovyev'i destekleyen aşırı sol muhalefet, yıkılmak üzere bulunan Alman Komünist Partisi'nin yönetimini ele geçirerek, kurtulmasını sağladı. 1924 Şubat'ında Ruth Fischer ve Maslow gibi solcu liderlerin ardından Rosenberg de parti merkez komitesine girdi. Bu zafer, büyük bir yıpranma sonucu kazanılmıştı, bir türlü bitmeyen ve iki yıl sonra da solun kesin başarısızlığıyla son bulan çekişmelerin başlangıcı oldu.

Kitabında Rosenberg, bu çekişmeleri anlatır. Ama kendi oynadığı rolü; durumunu belirtmez. Gerçekten de ilkelerinden vazgeçmeyen Rosenberg, Merkez Yürütme Kurulunun politikasına verilecek en ufak tavizi bile kabul etmez, bunu "**reformist**" ve Alman Komünist Partisi'nin çıkarlarına aykırı görür. Ruth Fischer grubuyla bağlarını koparır. 1925 yılında, Werner Scholem ile birlikte yepyeni bir "**aşırı sol**" muhalefetin başındadır. Almanya'da bir ihtilalin başarılı olacağına inanır ve Volksblock taktiğine amansızca, son bir kere daha karşı koymaya çalışırlar (bu halk bloku, muhafazakârlar da dahil bütün cumhuriyetçi güçlerin seçimlerde birleşmesini öngörmekteydi).

Komünist Enternasyonal'in resmi görüşünden ayrılan, canlı bir ihtilalci stratejiyi savunan aşırı sol muhalefet, yabana atılacak bir

güç değildir. Ardında Berlin-Wedding'in işçi mahallesinin, Ruhr havzasının, Güney ve Batı Almanya sanayi bölgelerinin proleter grupları vardır. 1925 yazında Alman Komünist Partisi Kongresi'nde, Komintern temsilcisi Manuilsky karşı çıktığı halde, Rosenberg parti siyasi bürosuna, Scholem de örgütlenme bürosuna seçilirler.¹⁰ Ama barutları bir atımlıktır. Enternasyonal Uygulama Komitesi harekete geçer, Sovyet Komünist Partisi içindeki amansız bir çekişme de onu harekete geçmeye zorlamaktadır. Komünist Enternasyonal'in çeşitli bölümlerinde, komünist partilerinin **"Bolşevikleştirilmesi"** sloganıyla yürütülen, solu hedef alan saldırı, Rosenberg ve arkadaşlarını yok etmek, hiç değilse boyun eğdirmek amacını gütmektedir. Alman Komünist Partisi'nin sol kanadı, bölündüğü için zayıflamıştır. Enternasyonal içinde etkili olmaktan çıkar. Buharin, ustaca bir manevrayla önce Ruth Fischer grubunu aradan çıkarır, ardından da Stalin'in talebiyle Rosenberg ve Scholem Merkez Komitesi'nden uzaklaştırılırlar.

1926 Mart'ında, Moskova'da, genişletilmiş yürütme kurulu toplantısında, parti içi durum görüşülür. Bütün saldırıların hedefi aşırı soldur. Rosenberg, bu toplantıya katılır ve görüşünü bütün gücüyle savunur. Scholem'i yerden yere vurdukları halde, Rosenberg'e fazla dokunmazlar. Ruth Fischer'e göre bunun nedeni, Stalin'in Rosenberg'i yeniden kazanmak istemesidir. Ustaca hareket ederek Rosenberg'le Scholem'in birbirlerine düşmelerini sağlar.¹¹

1926'da solun partiden iyice uzaklaştığı bir gerçektir. Kimi istifa eder, kimi de (militanlar ve parti görevlileri) yığınlar halinde atılırlar. Rosenberg Thalmann grubunda yer alır ve **"sağcı"** olarak parti içindeki **"gevezelikler"**e cephe alır. Ama bu boyun eğme kısa sürelidir. Anlaşılmaz ve şaşkırtıcı bir **"çark ediş"** sayılan dönüşü aslında, kuliste olup bitenleri daha iyi ve açıkça anlamasını sağlamıştır. 1927 yılında, Komünist Enternasyonal'in Sovyetler Birliği'nin elinde oyuncak olduğuna, çeşitli bölümlerinin **"Dünya proletaryasının değil Rus devletinin çıkarlarını koruduğuna"** kesinlikle inanır. Kitabında uzun uzun sözünü ettiği Çin olayları, Stalin'in izlediği politikayı büyük bir açıklıkla ortaya çıkarır ve bardağı taşıran damla olur. Bunun sonucunda 26 Nisan 1927'de partiden istifa eder ve Stalin'e yazdığı açık mektupta ger-

çekleri görmesini ve varlık nedeni ortadan kalkan II. Enternasyonal'i lağvetmesini salık verir.

“Rosenberg Olayı”, çağında büyük çalkantılara yol açmıştır. Komünist basının saldırısına uğrayan Rosenberg, gerek partiden ayrılan çeşitli ve ufak gruplardan gerekse Sosyal Demokrat Parti'den teklifler alır. Hepsini reddeder.¹² Bu tutumu kendisine yöneltilen saldırıların daha da artmasına yol açar. Troçki'nin başı çektiği sol muhalefet, 1927 Kasım'ında, başlıca tehlike saydıkları ve **“sosyal demokrasinin karşı-ihtilalci özünü gizlemek”**le suçladıkları sözde **“solcu”** sosyal demokratların arasına Rosenberg ve Korsch'u da katar. Böyleleri, **“sosyal demokrasiye hâlâ bağlı işçilerin, işçi hareketi içinde yer alan burjuvazi ajanlarından kopmalarına engel olmaktadır.”**¹³ Sağcıların gözünde de Rosenberg başlıca hedefdir. Çünkü, 1928 yılına kadar partisiz milletvekili olarak yer aldığı Reichstag'da **“sınıf adaleti”**ne, yani içeri atılan solcu işçiler, yürürlükteki aftan faydalandırılmazken faşist hareketin cezasız bırakılmasına, hoş görülmesine karşı çıkar. **Solcu öğrenciler arasında çok tutulmakla kalmayıp, faşizm tehlikesine basında dikkati çeken, demokrat cumhuriyetçi hocalara karşı saldırıyı yürüten bu kızıl profesörden üniversite de kurtulmak istemektedir.** Üniversiteye alınmamakla kalmayıp, rektörlük, **“Bolşevizm Tarihi”** adlı eserinden ötürü profesörlük unvanını bile elinden alacaktır.¹⁴

Bütün bu saldırılar arasında, yoluna tek başına devam etmektedir. Kendisini, **“bağımsız Marksist”** olarak tanımlar. Yenilgiye uğradığını bilir, ama küçülmemiş, alçalmamıştır. Eski çağlar tarihini incelemekten vazgeçip kendisini, çağdaş tarihin incelenmesine verir. 1928 yılında ünlü **“Weimar Cumhuriyetinin Tarihi”** adlı eserinin ilk cildi yayınlanır.¹⁵ Kitap, bugün bile sık sık başvuru olan bir temel yapıttır. 1933 yılında Alman Cumhuriyetinin toptan yıkılmasının nedenlerini en iyi anlatan bu eseri hazırlamak için, Rosenberg, o güne kadar yayınlanmamış birçok gizli vesikadan yararlanmıştı. Alman yenilgisinin nedenlerini araştırmak üzere, mecliste kurulan bir komisyona katılması, ona, bu vesikaları ele geçirme fırsatını vermiştir. Rosenberg, **“cumhuriyetçisi olmayan bu cumhuriyetin”** kaynağında büyük bir günahın yattığı-

nı, daha 1918 yılında sonu olmayan bir yola girdiğini açıkça gösterir. İhtilal korkusu içindeki bu tutucu cumhuriyet II. Reich'in mirasına, yapısına ve milliyetçi ideolojisine sahip çıkmış, bu mirası devam ettirmiştir. Kasım ihtilali ve uğradığı başarısızlığı anlatan ikinci cilt ancak 1933'te yayınlanacaktır. Çünkü Rosenberg, bu arada, büyük Alman yayınevi Rowohlt'un bastığı **"Bolşevizm Tarihi"**ni yazmaktadır.

Kitabını tamamlarken, konusunun eskimekte olduğunu sanır. Çünkü nasyonal sosyalizm tehlikesi bütün diğer konuları ikinci plana atmaktadır. Bütün gücüyle nasyonal-sosyalizme karşı çıkar. İrkçi teoriye karşı, önce Hıristiyanlığı, sonra da dinsizliği seçen bu Yahudi, teşhirci sayılabilecek bir Yahudilikle ortaya çıkar. Gerek Alman gerekse bir sosyalist olarak Almanya'nın dramını acı acı hissetmektedir. 1933 başında İngiltere'ye geçer ve 1938 yılına kadar Liverpool Üniversitesinde dersler verir. Ama çalışmalarının başlıca hedefi Hitler'e karşı savaştır. O çağda yazdığı çeşitli eserler arasında Nazizme karşı büyük ölçüde etkili olabilecek siyasi metinler vardır. 1934 yılında, **"Yığın Hareketi Olarak Faşizm"** adlı uzun bir incelemesinde, pek az kişinin ulaşabildiği bir ustalık ve derinlikle faşizmin özünü ve demagojik yöntemlerini açıklar.¹⁶ "Avrupa demokrasisi nasıl ve neden bu krize vardı?" sorusuna bütün kıtaları da içine alan tarihi bir cevap arar. **"Demokrasi ve Sosyalizm - Son 150 yılın siyasi tarihine katkı"** adlı geniş incelemesinde görüşünü açıklar. 1938 yılında Amsterdam'da Almanca basılan eser, ertesi yıl İngilizce olarak yayımlanır. Bazıları, yanlış bir görüşle, bunu Rosenberg'in şaheseri sayar. 1938'den sonra New York'ta yaşayan Rosenberg, Brooklyn University College'ta hocalık yapmaktadır. 1943 yılında orada ölür.

Çağında çeşitli dillere çevrilen çağdaş tarihle ilgili bütün eserleri, kısa süre önce Almanya'da yeniden basılmıştır. Bunlar arasında, 1934 yılından sonra, bazı sosyalist mültecilerin yayınladıkları dergilerde HISTORIKUS imzasıyla çıkan yazıları da yer almaktadır.